

<http://www.sheldon-project.eu>

EC Erasmus+ Programme KA2 project no. 2017-1-LT01-KA201-035296
IO2 SHELDON Intervention Model

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SHELDON

**SHELDON: INTERVENCIJOS MODELIS DIRBANTIEMS SU
EMOCINIŲ, ELGESIO IR MOKYMOSI SUTRIKIMŲ TURINČIAIS
MOKINIAIS**

**Mokymosi motyvacijos
Intervencijos modelio
DIRBANTIEMS SU EMOCINIŲ,
ELGESIO IR MOKYMOSI
SUTRIKIMŲ TURINČIAIS
MOKINIAIS
aprašas**

Sheldon projekto IO2 Intelektinis produktas

Autorius: Adam Charvatis,
Naratyvinės terapijos ir visuomeninio darbo institutas, Graikija

Turinys

I. Teorija.....	3
1.1. Ugdymo teorija	3
1.2. Naratyvinio terapijos metodo konsultavimas (Kognityvinė elgesio terapija integravimas į ugdymą	5
II. Pagrindinės intervencijos modelio idėjos	6
2.1. Pagrindiniai intervencijos principai	6
III. Pagrindinės intervencijos modelio dalys.....	7
IV. Mokinio asmenybės pažinimas už problemos ribų	7
Veikla 1. Stebėjimas ir protokolavimas, kai mokiniams gerai sekasi klasėje.....	10
Veikla 2. Pokalbis su mokinio tėvais apie tai, koks jų vaikas puikus.....	11
Veikla 3a. Patirtinė užduotis visai klasei: asmenybė už problemos ribų	12
Veikla 3b. Patirtinė užduotis visai klasei: asmenybė už problemos ribų	13
V. Bendradarbiavimu grįstas pokalbis su mokiniu	14
5.1. Parengiamas pokalbiui ir pirmas susitikimas	15
Lapas 1. Problemos valdymas: bendradarbiavimu grįstas mokinio-mokytojo pokalbis.....	15
Lapas 2. Problemos valdymas: bendradarbiavimu grįstas mokinio-mokytojo pokalbis.....	17
Lapas 3. Problemų valdymas: paskesniems į bendradarbiavimą orientuotiems mokytojų pokalbiams su mokiniais (trumpasis scenarijus).....	19
VI. Paskesni veiksmai ir susitikimai	22
6.1. Mokinio patarimai (arba jo „mėgstamiausio“ personažo) kitiems mokiniams..	24
VII. Grįžimas prie problemos/pasikartojimas	25
VIII. Sheldon intervencijos modelio sutrumpinta versija	
Literatūros sąrašas	
1 Priedas. Tolesnis neesminių pasekmių numatymas bendradarbiaujant.....	28
2 Priedas. Veiksmų ir darbalapių lentelė	29

INTERVENCIJOS MODELIS DIRBANTIEMS SU EMOCINIŲ, ELGESIO IR MOKYMO SI SUTRIKIMŲ TURINČIAIS MOKINIAIS

TEORIJA

Intervencijos modelis remiasi naratyvine terapija (su kognityvinės elgesio terapijos elementais).

1. TEORIJA

Tai intervencija, grindžiama naratyvo terapijos interviu (taip pat įtraukiant kai kuriuose kognityvinius-elgsenos elementus).

Ją inspiravo mintys iš Metcalf (2003) knygos “Teaching towards solutions” [Mokymas priimti sprendimus]. Šios knygos idėjos yra paimtos iš į sprendimą orientuoto konsultavimo. Keletą minčių apie intervenciją pritaikėme naratyvinio konsultavimo tipui. Naratyvinis konsultavimas ir į sprendimą orientuotas konsultavimas turi bendrą teorinį pamatą, daugelis jų praktikų yra beveik identiškos. Vis tik yra ir reikšmingų skirtumų.

- Į sprendimą orientuotas konsultavimas daugiausia yra susijęs su/analizuoja asmenų veiksmus, o naratyvinis konsultavimas yra susijęs su/analizuoja asmenų veiksmus *ir* tapatybę.
- Naratyvinis konsultavimas išreiškia, išviešina žmonių problemas, o į sprendimą orientuotas konsultavimas kreipia dėmesį daugiausia į žmonių tikslus, bet ne būdus, kuriais apibūdinamos problemos.
- Naratyvinis konsultavimas ir į sprendimą orientuotas konsultavimas gali turėti daug *panašių* idėjų, tačiau yra ir daug *skirtingų* minčių apie tai, kaip spręsti atsinaujinančias problemas (praėjus kiek laiko po pagerėjimo).
- Naratyvinis konsultavimas akcentuoja daugelį įvairių būdų, kaip dalytis su kitais žmonėmis asmens pažanga ir keistis su kitais žmonėmis žiniomis apie pokyčius.

Tokie yra pagrindiniai pakeitimai Metcalf idėjų atžvilgiu, kurie galiausiai sukuria Sheldon intervenciją kaip kitokio tipo intervenciją. Be to, yra daug papildomų naratyvinio konsultavimo idėjų ir intervencijų, kai kuriais atvejais naratyvo idėjos buvo sujungtos su kognityvinės elgsenos terapijos idėjomis.

1.1. Ugdymo teorija

Daug specialiojo ar bendrojo ugdymo įstaigų mokinių patiria mokymosi sunkumų. Netinkamai sprendžiami mokymosi sunkumai gali sukelti elgesio sutrikimų, pvz., mokinys trukdo pamoką, ar bendraujant su kitais mokiniais, pvz., elgiasi agresyviai. Yra keletas problemų sprendimo būdų.

Vienas būdas yra manyti, kad kažkas negerai su mokiniu, stengtis rasti tą negerumą ir jį pašalinti. Neretai manoma, kad to priežastis yra asmenybės bruožas ar charakterio savybė. Toks aiškinimas paprastai duoda priešingus rezultatus ir sukelia problemų mokiniui, pamokoms, aplinkiniams.

Kitas būdas yra manyti, kad mokinys užstringa klaidingame savęs vertinime. Jis žino savo istoriją ir ją išgyvena, pats (arba kiti) patvirtina, kad jis negeba susidoroti su mokymosi ir bendravimo problemomis. Tokią savivoką kuria ir kartoja mokinio aplinka (tame tarpe mokytojai, šeima, kiti mokiniai). Jei taip pažvelgsime į mokinio sunkumus, tai pamatysime, kad problema ne mokinyje bet santykyje su juo. Privalome keisti savo suvokimą apie mokinį, santykį ir bendravimą su juo.

Mokytojas turi atkreipti dėmesį į šiuos aspektus:

1. MOKYTOJO NUOMONĖS Į MOKINĮ KEITIMAS

Mokinio patiriamos mokymosi ar elgesio problemos yra tik viena jo gyvenimo istorijos dalis. Jo gyvenime yra atvejų, epizodų, įvykių, kur jis rodo gabėjimus, vertybes, žinias, priešingus dominuojančiai istorijai ir charakteristikai. Mokytojo pareiga pastebėti tuos teigiamus momentus mokinio gyvenime, daugiau klausinėti apie juos ir stengtis keisti nuomonę apie mokinį dabar ir ateityje.

2. RYŠIO SU MOKINIU KEITIMAS/STIPRINIMAS

Mokytojo pareiga rodyti dėmesį ir rūpestį mokiniu. Tai neužima papildomo laiko, tereikia a) parodyti, kad jis vertina mokinį ir jo gerus poelgius b) kalbėtis su mokiniu apie jo išgyvenamus sunkumus, siekius, klausti, ką gali padaryti drauge, c) tęsti pastiprinančius ir pripažįstančius pokalbius. Mokinys, kuriam mokytojas rodo dėmesį ir rūpestį, suvokia, kad jis vertinamas ir jam tampa lengviau ištrūkti iš problemiškos savivokos. Mokytojo siunčiama galinga žinutė *Aš tave vertinu, tu man rūpi, aš tikiu, kad tu gali* pastiprina mokinį ir jis tartum *įsipareigoja* tapti kitokiu. Mokytojas gali pasiūsti šią galingą žinutę net

tada kai, siekdamas sustabdyti trikdantį mokinio elgesį, taiko jam drausminimo priemonę (dar geriau po to).

Mokytojams, siekiantiems keisti nuomonę apie mokinį ir stiprinti ryšį su juo, siūlomi konkretūs veiksmai.

Ib. Naratyvinio konsultavimo (kognityvinės elgesio terapijos) integravimas į ugdymą

Naratyvinė terapija teigia, kad *žmogus yra žmogus, o problema yra problema* (M. White). Naratyvinėje terapijoje problema atskiriama nuo žmogaus tikint, kad problema kyla ir kartojasi socialiniame, kultūriniame kontekste, žmogus gali rinktis probleminę ar kitokią savo gyvenimo istoriją. Žmogaus tapatybė yra kintantis konstruktas, ji kuriama pokalbiuose su savimi ir kitais.

Naratyvinėje terapijoje pokalbio metu pirmiausia konkretizuojamos problemos žmogaus gyvenime. Išgryninus problemą, žmogus gali nuo jos atsitraukti, pažvelgti į pasekmes savo gyvenime, įvertinti, kaip jos atitinka jo siekius, lūkesčius, viltis. Žmogus suvokia, kad problema jo gyvenime nedominuoja, yra kitų dalykų, nesusijusių su problemos istorija.

Kitas žingsnis - sužinoti apie patirtis iki problemos atsiradimo, kaip sekėsi ją įveikti, kokiais siekiais, vertybėmis, lūkesčiais, svajonėmis, įgūdžiais, žiniomis tuo metu rėmėsi. Tokios patirtys vadinamos *išskirtinėmis pasekmėmis* arba *nuostabiais momentais*. Galima paprašyti papasakoti daugiau istorijų iš savo gyvenimo, kai suvokė savo siekius, vertybes, lūkesčius, svajones, gebėjimus, žinias kitose, ne probleminėse, situacijose (pvz., sužinoję, jog vaikui trūksta ryžto nepraleidinėti pamokas, klausiamo apie kitas patirtis, kai prireikė ryžto. Galima išgirsti istoriją, kad ryžto ir drąsos reikėjo mokantis jodinėti).

Trečias žingsnis - paprašyti įsivaizduoti ateitį, kai prireiks jau žinomų būdų, siekių, gebėjimų, žinių. Prašome įsivaizduoti, kaip visu tuo pasinaudos, siekdamas sėkmingai įveikti problemą, žengti pirmyn norima kryptimi, ieškoti naujų būdų suvaldyti problemą. Prašome įsivaizduoti ir planuoti įkvepiančius momentus, galimybes ateityje.

Ketvirtas žingsnis - paklausti, ką reikėtų daryti, kad aplinkiniai sužinotų apie tai, kaip jis atranda, kuria ir stiprina savo kitokią tapatybę. Klausiamo, kas paskatintų keisti savo gyvenimą, apie kurį dauguma aplinkinių jau turi nuomonę. Tai daroma tikint, jog tapatybės kūrimas naratyvinės terapijos pagalba yra socialinis veiksmas, jis vyksta socialinėje aplinkoje, kalbant, o ne pavienių žmonių galvose.

Žemiau patekiami veiksmai ir klausimynai - tai supaprastintas naratyvinės praktikos modelis, į kurį įtraukti į sprendimus orientuoti ir mąstymo ir elgesio įgūdžius ugdantys klausimai. Taigi, klausiamo: a) kokie mokinio tikslai, priešingi problemai, ir prašome įvertinti pažangą, b) ką jis galvoja>jaučia>dar, kai susiduria su problema (problemos istorija) ir ką galvoja>jaučia>dar, kai pavyksta suvaldyti, atidėti ar net įveikti problemą ar kai kurias jos pasekmes (alternatyvi/pageidautina istorija).

Siūlome mokytojo veiksmų, padedančių mokykloje sunkumų turinčiam mokiniui kurti teigiamą tapatybę, seką.

II. PAGRINDINĖS INTERVENCIJOS MODELIO IDĖJOS

Toliau pateikiamas intervencijos modelis, kuriame dalyvauja mokytojas, grupė mokytojų ar konsultantas su mokytoju(jais). Pateikiami įvairūs pokalbių su emocijų, elgesio ir mokymosi sutrikimų (EEMS) turinčiais mokiniais scenarijai, į kuriuos įtraukiama kuo daugiau suinteresuotų asmenų.

II. 1. Pagrindiniai intervencijos modelio principai

Intervencijos modelis grindžiamas aukščiau aprašytomis pagrindinėmis ugdymo nuostatomis.

1. EEMS turintys mokiniai užstringa blogoje, ribotoje ir ribojančioje savivokoje. Mūsų pareiga padėti mokiniui kurti ir plėtoti alternatyvią savo gyvenimo istoriją ir padėti jam įveikti ar pašalinti problemas.
2. Tai galima padaryti kai: a) mokytojas ir visa mokymosi aplinka (kiti mokytojai ir mokinio tėvai) keičia nuomonę apie mokinį, b) keičiamas/stiprinamas mokinio ryšys su mokytoju, kitais mokytojais ir mokiniais bei tėvais.

Tam reikia bendrų mokytojo ir mokinio pastangų ir kuo daugiau suinteresuotų asmenų įsitraukimo. Tai nėra mėginimas versti ar reikalauti, kad mokinsys paklustų mūsų reikalavimams, norų primetimas. Tai bendradarbiavimas rodant, kad kiekvienas gali įveikti sunkumus. Reikalavimai neprimetami, sudaromos sąlygos kurti įvairiapusių ryšius tarp mokinio ir mokytojo(ų), kitų mokinių ir mokinio tėvų.

Keletas pagrindinių sąlygų, kad pokalbis su mokiniu būtų grįstas bendradarbiavimu:

1. **Noras kalbėtis su mokiniu apie mokyklą, pamokas, sunkumus ir gerus dalykus bei kaip jis sprendžia ir toliau gali spręsti problemas.** Nebandoma nustatyti mokinio diagnozę, tikslas yra padėti mokiniui išsikalbėti apie savo gyvenimą ir priimti savarankiškus sprendimus. Tam, kad toks pokalbis vyktų, reikia bendrų pastangų, svarbiausia turi būti paties mokinio žodžiai ir mintys. Reikia turėti galvoje, kad pokalbio metu mokinsys turi kurti tokią istoriją, kokios pats nori, ir neprimesti jam savo minčių ir siekių.
2. **Įsipareigojimas kurti tokias sąlygas, kurios vestų mokinį į sėkmę.** Pagrindinė pokalbio idėja *Pažiūrėkime, ką mes, tu ir aš, galime padaryti*

drauge, kad tau pavyktų. Mokinys ir mokytojas(ai) bendradarbiauja siekdami bendro tikslo.

III. PAGRINDINĖS INTERVENCIJOS MODELIO DALYS

3 pagrindinės intervencijos dalys:

A. MOKINIO ASMENYBĖS UŽ PROBLEMOS RIBŲ PAŽINIMAS

B. Į BENDRADARBIAVIMĄ ORIENTUOTI POKALBIAI SU MOKINIU apie:

- sunkumus ir tikslus
- nuostabius momentus
- nuostabius momentus/galimybes ateityje

C. INFORMACIJOS APIE ĮVAIRIUS MOKINIO POELGIUS IR SAVYBES SKLAIDA VISIEMS SUINTERESUOTIEMS. MOKINIO (IR JO MĖGSTAMO PERSONAŽO) PATARIMAI KITIEMS MOKINIAMS

Pažindami mokinį už problemos ribų žinosime kaip: a) jam padėti įveikti sunkumus mokykloje ir pamokose, b) sukurti teigiamas galimybes ateityje; drauge įsigilinę į alternatyvią mokinio istoriją suprasime kaip c) (naujas) požiūris į problemą gali pasitarnauti kitiems vaikais.

IV. MOKINIO ASMENYBĖS UŽ PROBLEMOS RIBŲ PAŽINIMAS

Intervencijos modelis pagrįstas nuostata, kad sunkumų turintis mokinys nėra problema. Tikime, kad mokinys yra užstrigęs savo problemos istorijoje tačiau jo gyvenime yra visai kitokių momentų, įvykių, epizodų, kurie atskleidžia kitokią jo istoriją. Kalbėdamiesi su mokiniu siekiame sužinoti tą kitą, pageidaujamą, istoriją, prašome ją papasakoti ir išplėtoti. Mokytojas(ai) ar/ir padedantis konsultantas siekia atskleisti mokinio asmenybę už problemos ribų keliais žingsniais:

1. Stebi ir užsirašo tai, ką mokinys daro gerai klasėje
2. Kalbasi su mokinio tėvais apie tai, kuo jų vaikas puikus
3. Kalbasi su pačiu mokiniu apie tai, ką jis daro gerai

1) Labai svarbu, kad mokytojas stebėtų ir užsirašytų tai, ką mokinys daro gerai klasėje. Kurį laiką mokytojas turi užmiršti savo nusivylimą (o gal ir pyktį), kad mokinys nerodo noro bendradarbiauti bet atkreipti dėmesį į tai, ką mato gal tik truputį gero mokytyje. Tai, ką pastebi mokytojas, bus svarbu vėliau kalbant su

mokiniu. Pokalbis leis mokytojui parodyti, kad jis tiki jo kitokia istorija, kurioje problema nedominuoja.

2) Pokalbis su su mokinio tėvais padės įtraukti juos į intervenciją.

3) Taip pasirengiama pačiai intervencijai, kurioje dalyvauja mokytojas/konsultantas (su mokytojui). Jei apie tai pasikalbama su mokiniu pirmo susitikimo metu tai jau intervencijos pradžia.

1. Stebėjimas ir užsirašymas to, ką mokinys daro gerai klasėje

Po pamokų skirkime laiko užpildyti *Mokinio stebėjimo lapą* (žr. Veikla 1).

2. Pokalbis su mokinio tėvais apie tai, kuo jų vaikas puikus

Pasinaudokime klausimyno klausimais kalbėdamiesi su mokinio tėvais (žr. Veikla 2).

3. Pokalbis su pačiu mokiniu apie tai, ką jis daro gerai

Užduotys, skatinančios klasės mokinius pasidalinti savo patirtimis, padeda burti komandą/kurti tarpusavio ryšį (žr. Veikla 3a). Jos padeda rinkti informaciją apie visus klasės mokinius bei apie tą mokinį, kuriam ruošiamės taikyti intervencijos metodą.

Klausimai apie patirtis pastiprina mokinį kadangi suteikia galimybę pamatyti save kitokį, už problemos ribų. Jie suteikia informacijos apie mokinio privalumus ir savipagalbos resursus. Privalumų ir savipagalbos resursų žinojimas gali padėti įveikti sunkumus (aptarsime skyriuose *Nuostabūs momentai ir Galimybės ateityje*).

Be to, tie klausimai suteikia svarbios informacijos apie mokinio pomėgius ir interesus. Tą svarbią informaciją mokytojas gali panaudoti pamokoje ir taip sudominti mokinį, sužadinti jo smalsumą.

Jei neturime laiko kurti tokias užduotis visai klasei, galima pasinaudoti Veiklos B klausimais mini pokalbyje su mokiniu, kuriam ketiname taikyti intervencijos metodą (žr. Veikla 3b). Taip pat galima pasitelkti *Mokinio stebėjimo lapo* klausimus (žr. Veikla 1). Pvz., galima pasakyti:

- *Pastebėjau, kad kai aš pasakiau/padariau ....., tu pasakei ... (pasakykite, kas mokiniui tinkamiausia). Ar aš teisingai pastebėjau? Kaip tu manai, kokius tavo gebėjimus/savybes tavo mėgstamas personažas atpažintų tavyje?*

Veikla 1

MOKINIO STEBĖJIMO LAPAS *(pildo mokytojas)*

*Mokinio
pavardė* _____

—
*Mokytojo
pavardė* _____

—
Dalykas _____

—
*Data,
laikas* _____

Surašykite, ką mokinys darė, kas Jums leido manyti jog dalyvavo veiklose ar sekėsi. Įvertinkite jo veiklą balais nuo 1 iki 10 (1- nesisekė, 10 sekėsi puikiai).
1. Klasės veikla

_____

—
Mokinio veikla (ką darė)

_____

_____

—
Mokymo metodas

_____

—
Vertinimas

Kokius, Jūsų nuomone, įgūdžius mokinys turi?

_____

—
2. Klasės veikla _____

_____

Mokinio veikla (ką veikė)

Mokymo metodas

Vertinimas

Kokius, Jūsų nuomone, įgūdžius mokinys turi?

(tęskite)

Veikla 2

POKLABIS SU MOKINIO TĖVAIS APIE TAI, KUO JŲ VAIKAS PUIKUS

Ižanga

- *Ieškau naujų ryšių su mokiniais, kad galėčiau padrąsinti ir motyvuoti siekti didesnės sėkmės pamokose, elgesyje ir moksle. Mes jau esame daug kalbėję apie XXX problemas. Šį kartą norėčiau sužinoti, kuo XXX puikus. Norėčiau, kad Jūs, XXX ir aš, taptume komanda ir drauge įveiktume jo problemą. Taigi, norėčiau žinoti, kuo XXX puikus. Žinodami, kas jam sekasi gerai galėtume pasvarstyti, kaip sėkmes priešpastatyti problemai. Norėčiau sužinoti....*

Klausimai siekiant sužinoti, kuo vaikas puikus

- *Manau, galėtumėte supažindinti mane su tuo, kuo Jūsų vaikas puikus, kokiais talentais išsiskiria iš kitų, kokias jo savybes aplinkiniai gali vertinti gerai, kokiomis gerosiomis jo savybėmis aš galėčiau žavėtis pažinęs jį artimau.*

- *Ką Jūs darote/sakote, kad vaikas žinotų jog esate geri tėvai?*

- *Dėl ko giriate savo vaiką pašnekiuose su draugais?*

- *Kas sušildo Jūsų širdį, kai pagalvojate apie savo vaiką važiuodamas?*

- *Kodėl pagalvojate, jog Jūsų vaikas yra svajonės išsipildymas?*

- *Kas Jums taip patinka Jūsų vaike, kad nenorėtume jog pasikeistų?*

(Šaltinis: Marsten, Epston & Markham (2016). Narrative Therapy in Wonderland. New York & London: Norton Company)

Istorijos, patvirtinančios, kad vaikas puikus

- *Ar galite papasakoti istoriją, kuri man padėtų suprasti, ką Jūs turite galvoje sakydamas jog Jūsų vaikas teisingas?*

Paprašykite leidimo pasidalinti gauta informacija su vaiku

- *Ačiū už informaciją. Ar galiu pasidalinti Jūsų nuomone apie vaiką bei jo istorijomis pokalbyje su juo po kelių dienų? Kaip minėjau, aš norėčiau tinkamai pasiruošti bendradarbiavimui su Jūsų vaiku.*

Veikla 3a

PATIRTINĖ UŽDUOTIS VISAI KLASEI: ASMENYBĖ UŽ PROBLEMOS RIBŲ (ką aš darau gerai bei mano mėgstamas personažas)

Užduotys klasei

A

1. Atsakykite į klausimus, apsikeiskite atsakymais ir aptarkite juos porose

- *Ką bendrai mėgsti, kas tave domina?*

- *Ką patinka veikti?*

- *Kas tau sekasi?*

- *Ką tavo tėvai ar kiti tau patinkantys ar mylimi žmonės vertina tavyje?*

2. Nupieškite istoriją vaizduojančią, kaip užsiimi dominančia, patinkančia veikla ar kurioje tau sekasi, ką tavyje vertina kiti

3. Parodykite savo paveikslėlių draugui ir aptarkite porose

- *Kokius savo gebėjimus galėtum panaudoti mėgstamoje veikloje ar ten, kur tau sekasi?*

- *Kaip tau atrodo, ką kiti galvoja apie tave, kai tu tai darai? Ką jie vertina tavyje?*

4. Užrašykite atsakymus po piešinėliu ar kitoje pusėje

5. Pristatykite piešinėlį ir atsakymus klasei

B

1. Pasikalbėkite porose apie savo mėgstamą personažą ir nupieškite jį

- *Kas tavo mėgstamas komikso, knygos, mokslo, filmo personažas, augintinis, gyvūnas?*

- *Kodėl patinka? Kas tau patinka jame?*

- *Kokiomis jo savybėmis žaviesi?*

2. Užrašykite keletą atsakymų po paveikslėliu

3. Pasikalbėkite porose, kas tavo personažui gali patikti tavyje

- *Kaip manai, kas tavo personažui patinka (patiktų) tavyje jei tave pažinotų?*

- *Kokiomis tavo savybėmis jis žavėtųsi? Pakalbėk apie jas, papasakok istoriją(as).*

4. Įrašykite atsakymus į mėgstamo personažo kalbos balioną

Veikla 3b

POKALBIS SU MOKINIU: ASMENBĖ UŽ PROBLEMOS RIBŲ (ką aš ir mėgstamas personažas daro gerai)

- 1. Pasikalbėkite su mokiniu apie jo mėgstamą personažą ir paprašykite jį nupiešti**
  - *Kas tavo mėgstamas komikso, knygos, mokslo, filmo personažas, augintinis, gyvūnas?*
  - *Kodėl patinka? Kas patinka?*
  - *Kokiomis jo savybėmis žaviesi?*
- 2. Užrašykite keletą atsakymų po paveikslėliu**
- 3. Paklauskite mokinio, ką jo mėgstamas personažas vertina jame**
  - *Kaip manai, kas tavo personažui patinka (patiktu) tavyje jei tave pažinotų?*
  - *Kokiomis tavo savybėmis jis žavėtųsi? Pakalbėk apie jas, papasakok istoriją(as).*

Galima pasinaudoti pastabomis *Mokinio stebėjimo lape* ir pasakyti:

- *Pastebėjau, kad kai aš pasakiau/padariau ..... tu pasakei ... (pasakykite, kas jam būtų tinkamiausia). Ar aš teisingai pastebėjau? Kaip tu manai, kokius gebėjimus/savybes tavo mėgstamas personažas galėjo atpažinti tavyje tuo metu?)*

- 4. Paprašykite mokinį įrašyti atsakymus į mėgstamo personažo kalbos balioną**

V. BENDRADARBIAVIMU GRĮSTAS POKALBIS SU MOKINIU

Siekdami padėti taupyti laiką pateikiame pokalbių su problemų turinčiais mokiniais scenarijus. Tokių mokytojo-mokinio pokalbių tikslas yra padėti mokiniui įveikti problemą ir padėti jam pasiekti sėkmę jam svarbioje veikloje. Šios gairės gali padėti mokytojui(ams) kalbėtis su EEMS turinčiu mokiniu. Kuo daugiau mokytojų įsitrauks į bendradarbiavimą, tuo bus geriau. Įsivaizduokime, kaip pasijus EEMS turintis mokinys, kai klasėje dirbantys mokytojai pakvies jį į susitikimą tam, kad rastų būdų jam padėti, ir matys, kad mokytojai prisiima atsakomybę už pokyčius. Pokalbyje gali dalyvauti mokytojas(ai), su konsultantu (ar be jo). Siūlome išplėstinį ir sutrumpintą scenarijus.

Su mokiniu reikia kalbėtis ir tada, kai jam buvo taikytos drausminimo priemonės. Net pašalinęs mokinį iš pamokos už jos ar kitų mokinių trukdymą ar išsiuntęs jį iš mokyklos už ypatingai blogą elgesį mokytojas privalo suvaldyti pyktį ir rasti kalbą su mokiniu ir jam padėti.

Pokalbio klausimus reikia formuluoti atsižvelgiant į konkretaus mokinio įgūdžius ir amžių.

Žingsniai link į bendradarbiavimą orientuoto pokalbio:

A. Pasirengimas pokalbiui

Mokytojas(ai) kviečia mokinį pokalbiui:

B. Pirmas susitikimas

1. Problema ir tikslas
2. Nuostabūs momentai iš mokyklos gyvenimo
3. Nuostabūs momentai įveikiant problemą
4. Nuostabūs mokytojo pastebėti momentai
5. Nuostabūs momentai sužinoti iš mokinio tėvų
6. Mokinio tėvų pakalba
7. Ateities galimybės - planavimas
8. Vertinimas

C. Paskesni veiksmai ir susitikimai

1. Pasidalinimas informacija su kitais mokytojais ir mokinio tėvais
2. Ryšio su mokiniu palaikymas, jo pripažinimas
3. Paskesni susitikimai

D. Grįžimas prie problemos

5.1. Pasirengimas pokalbiui ir pirmas susitikimas

Žr. *Problemų valdymas - Bendradarbiavimu grįstas mokytojo-mokinio pokalbis* (išplėstinis scenarijus - Lapas 1, sutrumpintas scenarijus - Lapas 2).

Lapas 1

<p style="text-align: center;">PROBLEMOS VALDYMAS: BENDRADARBIAVIMU GRĮSTAS MOKYTOJO-MOKINIO POKALBIS (išplėstinis scenarijus)</p>

A. Pasirengimas pokalbiui

- *Manau, kad kitų nuomonė apie tave ir tai, ko tu gali pasiekti yra neteisinga. Mačiau, kad tu darei.....ir aš labai vertinu daugelį tavo savybių, pvz..... (paminėkite pavyzdžius iš Mokinio patirties lapo ir Mokinio stebėjimo lapo). Norėčiau su tavimi pasikalbėti, kaip mes galėtume bendradarbiauti, kad aplinkiniai pakeistų neteisingą nuomonę apie tave.*

B. Pirmas susitikimas

1. Problema ir tikslas

Pasikalbėkite su mokiniu apie jo problemą, paklauskite apie pasekmes (jam ir kitiems) ir sužinokite, ką jis pats apie tai mano. Drauge nustatykite tikslus.

- *Atrodo, tau sunku. Kaip, manai, norėtum pakeisti reikalus mokykloje (mano pamokose)?*
- *Kodėl tau tai svarbu? Kas svarbu, kai sakai, kad norėtum jog .....?*
- *Ar tavo mėgstamas personažas morėtų, kad tu taip elgtumeis?*
- *Ar jis tave palaikytų?*
- *Ką jis pasakytų apie tai, ko tu sau linki mokykloje?*
- *Kas vyks, kai tu žingsni žingsnelį savo tikslo link (kurį įvardijo mokinys)? Per likusią pamokos dalį/pradinėje mokykloje, per kitas pamokas/vidurinėje mokykloje?*

2. NUOSTABŪS MOKYTOJO MOMENTAI

Naudokitės užrašais iš „Mokinio stebėjimo lapo“ ir sakykite:

„Pastebėjau, kad kai aš .....(sakykite, ką darėte), tu gebėjai..... (sakykite, ką mokiniui buvo labiau įmanoma padaryti). Ar aš teisingai pastebėjau? Ar padėjo tai, kad padariau? Kas padėjo? Ar turėčiau tęsti tai?“

„Ką dar aš padariau kitais atvejais, kas tau padėjo suvaldyti problemą?“

2. Nuostabūs momentai gyvenime

- *Papasakok apie laiką mokykloje, kai problema nesunkino tau gyvenimo.*
- *Ką darė kiti, pvz. mokytojai? Kokius metodus naudojo?*
- *Ką darei tu? Kaip tai darei?*
- *Ką galvojai?*
- *Kaip jauteisi? Kokiu matei save tai darydamas?*
- *Kokiu tave matė kiti?*
- *Ar tu to sau nori?*

3. Nuostabūs momentai įveikiant problemą

- *Kaip tau pavyksta išvengti problemas? Prisimink atveją, kai tu sunkiai, bet suvaldei problemą.*
- *Ką darei?*
- *Ką galvojai?*
- *Kaip jauteisi? Kokiu save matei tai darydamas?*
- *Kaip pavadintum tą būdą?*
- *Kokias, manai, savo savybes panaudojai?*

4. Nuostabūs momentai pastebėti mokytojo

Galima pasinaudoti pastabomis *Mokinio stebėjimo lape* ir pasakyti:

- *Pastebėjau, kad kai aš padariau ..... tu padarei.... Ar teisingai pastebėjau? Ar padėjo tai, ką aš dariau?*
- *Kaip padėjo? Ar man ir toliau taip daryti?*
- *Ką dar dariau, kai tau pavyko suvaldyti problemą?*

5. Nuostabūs momentai pastebėti mokinio tėvų

- Žinai, aš kalbėjausi su tavo tėvais apie tai, ką jie vertina tavyje. Jie papasakojo keletą nuostabių istorijų apie tavo gebėjimus ir savybes. Norėčiau, kad išgirstum.

- Ar manai, kad tie gebėjimai galėtų tau padėti siekiant tikslų?

6. Tėvų pagalba

- Ką daro tavo tėvai, kad problema nesunkintų tavo gyvenimo?

- Ką norėtum, jog jie darytų kitaip?

- Ar galiu pasikalbėti apie tai su tavo tėvais, kai susitiksiu su jais?

7. Galimybės ateityje - planavimas

- Jei įvertintum, kaip toli, manai, esi pažengęs link savo tikslo?

- Ką aš galėčiau padaryti, kad padėčiau tau judėti pirmyn?

- Ką tu pats galėtum padaryti, kad judėtum pirmyn?

8. Pastiprinimas ir planavimas

- Man labai patiko mūsų pokalbis. Labai vertinu tavo norą priimti pagalbą ir tavo apgalvotas pastabas ir mintis. Savo pamokose ne kartą stebėjau tavo dėmesį ir norą (galima paminėti atvejus, pastabas Mokinio stebėjimo lape).

- Kada, manai, galėtume dar susitikti ir aptarti, kaip tau sekasi?

**PROBLEMŲ VALDYMAS:
BENDRADARBIAVIMU GRĮSTAS MOKYTOJO-MOKINIO POKALBIS
(sutrumpintas scenarijus)**

A. Pasirengimas pokalbiui

- *Manau, kad kitų nuomonė apie tave ir tai, ko tu gali pasiekti yra neteisinga. Mačiau, kad tu darei.....ir aš labai vertinu daugelį tavo savybių.....*
(paminėkite pavyzdžius iš Mokinio patirties lapo ir Mokinio stebėjimo lapo).
Norėčiau su tavimi pasikalbėti, kaip mes galėtume bendradarbiauti, kad aplinkiniai pakeistų nuomonę apie tave.

B. Pirmas susitikimas

1. Problema ir tikslas

Pasikalbėkite su mokiniu apie jo problemą, paklauskite apie pasekmes (jam ir kitiems) ir sužinokite, ką jis pats apie tai mano. Drauge nustatykite tikslus.

- *Atrodo, tau sunku. Kaip, manai, norėtum pakeisti reikalus mokykloje (mano pamokose)?*

2. Nuostabūs momentai

- *Papasakok apie laiką mokykloje, kai tavo problema nesunkino tau gyvenimo.*
- *Ką darė kiti mokytojai, kas tau tada padėjo?*
- *Ką darau aš, kas tau nors kiek padeda?*
- *Ką dar?*
- *Ką darai tu, kas tau padeda?*
- *Apie ką tuo metu galvoji?*
- *Kaip tuo metu jautiesi? Ką tuo metu jauti?*
- *Ką tu gali tuo metu padaryti, kai taip galvoji?*
- *Kokiu matai save tuo metu?*

3. Nuostabūs momentai ateityje - planavimas

- *Ką mes, tu ir aš, kitą dieną/pradinėje mokykloje ar kitą savaitę/vidurinėje mokykloje galime padaryti drauge, kad tau pavyktų geriau ir pasijustum geriau?*
- *Ką tu gali padaryti?*

- *Ką aš galiu padaryti?*

- *Ką dar?*

- *Ką dar?*

4. Pastiprinimas ir planavimas

- *Man labai patiko mūsų pokalbis. Labai vertinu tavo norą priimti pagalbą ir tavo apgalvotas pastabas ir mintis. Savo pamokose ne kartą pastebėjau tavo dėmesį ir norą (galima paminėti atvejus iš Mokinio stebėjimo lapo).*

- *Kada, manai, galėtume dar kartą susitikti ir aptarti, kaip tau sekasi?*

PROBLEMŲ SUVALDYMAS

Lapas PASKESNIEMS į bendradarbiavimą orientuotiems mokytojų
pokalbiams su mokiniais

TRUMPASIS SCENARIJUS

Suorganizuokite po to sekantį trumpą susitikimą su mokiniu .....

B. Susitikimas

2. NUOSTABŪS MOKINIO MOMENTAI

Sakykite:

- „Papasakok man apie tą **praėjusios savaitės** laiką, kai problema (kaip ji buvo pavadinta mokinio pirmojo susitikimo metu) neapsunkino tavo gyvenimo, arba tą momentą, kada mokyklose reikalai klojosi taip, kaip norėjai (naudokitės užrašais, kad primintumėte mokiniui apie tai, kokie buvo *tikslai*, kuriuos jis/ ji išsakė pirmojo susitikimo metu)“

(Pastaba: Gali būti svarbu padėti mokiniui prisiminti tikslus, kuriuos išsikėlė praėjusią savaitę. Jei praėjusią savaitę reikalai klostėsi nelabai gerai ir įvyko tik nežymi pažanga, labai tikėtina, kad mokinys ir toliau galvoja apie save kaip apie nekompetentingus. Jei taip nutinka, tuomet jie gali pradėti kalbėti apie tikslus, pavyzdžiui, „Aš daugiau nebenoriu bandyti“ arba „Aš noriu, kad jūs visi paliktumėte mane ramybėje“. Tai yra nesėkmės prislėgto mokinio reakcijos (ir jis/ ji gali jaustis nesėkmingi dėl priežasčių, kurių jūs nežinote ir kurios yra jums nepažinios, pvz., dėl iškilusios situacijos su kitu mokytoju, kitu mokiniu ar situacija, kuri nutiko šeimoje. Mokytojas gali padėti mokiniui sugrįžti prie savo tikslų, primindamas jiems, ką jie sakė susitikus pirmą kartą, ir gali padėti mokiniui laikytis tikslų, kuriuos jie išsikėlė arba performuluoti juos taip, kad būtų labiau tinkami mokiniui)

„Ką padarė kiti mokytojai, kad tau sektųsi geriau?“

- „Kokiais atvejais aš bent šiek tiek padedu?“

„Kas dar?“

- „Kokie dalykai tau sekasi ir ką gali padaryti geriau ar kaip neprisidaryti problemų?“

„Apie ką tuo momentu galvoji?“

„Kaip / Ką jauti šuo momentu?“

„Kas yra įmanoma tau (kai taip galvoji) tuo momentu?“

„Kokį įsivaizduoji save tuo momentu?“

4. NUOSTABŪS MOKYTOJO MOMENTAI

Naudokitės užrašais iš „Mokytojo stenėjimo lapo“ ir sakykite:

„Pastebėjau, kad kai aš .....(sakykite, ką darėte), tu gebėjai..... (sakykite, ką mokiniui buvo labiau įmanoma padaryti). Ar aš teisingai pastebėjau? Ar padėjo tai, kad padariau? Kas padėjo? Ar turėčiau tęsti tai?“

„Ką dar aš padariau kitais atvejais, kas tau padėjo suvaldyti problemą?“

3. NUOSTABŪS MOMENTAI ATEITYJE - PLANAVIMAS

Sakykite:

- „Ką galime mes (tu ir aš) padaryti – kitą dieną (pradinėse klasėse) arba kitą savaitę (vyresnėse klasėse), kad tau labiau pasisektų ir jaustumėsi geriau?“

„Ką tu gali padaryti?“

„Ką aš galiu padaryti?“

- „Ką dar?“

„Ką dar?“

„Ką dar?“

4. PASTIPRINIMAS IR PLANAVIMAS

Parodykite, kad suprantate. Pasakykite, pavyzdžiui:

„Man labai patiko mūsų pokalbis. Aš labai vertimu tavo norą padėti išspręsti šią problemą ir tavo apgalvotas pastabas ir mintis. Aš pastebėjau tavo dėmesingumą ir norą, nes esu tai mačiusi daugelį kartų savo pamokose (trumpai apibūdinkite keletą atvejų - galite naudotis informacija iš savo užrašų „Mokinio stebėjimo lape“).“

Be to, suplanuokite kitą susitikimą. Sakykite, pavyzdžiui:

„Kaip tu manai, kada mes galime susitikti ir aptarti, kaip tau sekasi?“

VI. PASKESNI VEIKSMAI IR SUSITIKIMAI

Tam, kad mokinio gyvenimas keistųsi, kiti mokytojo veiksmai po pirmo susitikimo būtų tokie:

1. Pasidalinti informacija su kitais mokytojais ir mokinio tėvais
2. Palaikyti ryšį su mokiniu ir jį pripažinti
3. Pakartotinai susitikti
4. Sužinoti mokinio (ar jo mėgstamo personažo) patarimus kitiems mokiniams

1. Pasidalinimas informacija su kitais mokytojais ir mokinio tėvais

Kaip minėta, problemos mokinio gyvenime kyla ir kartojasi socialinėje erdvėje. Ankstesnė nuomonė apie mokinį ir jo problemą gali dominuoti net kai pokyčiai vyksta. Taigi, svarbu skleisti kitokius pokalbių su mokiniu, nuomonės apie jį formavimo ir aplinkinių bendravimo su juo būdus.

Galima:

- Pasidalinti savo *Mokinio stebėjimo lapu* su kitais mokytojais
  - Papasakoti mokinio tėvams apie gerus pokyčius mokykloje
  - Paprašyti mokinio tėvus užpildyti stebėjimo lapą panašų į tą, kurį pildo mokytojas
  - Paprašyti mokyklos direktorių užpildyti *Mokinio stebėjimo lapą*
  - Po pokalbio paklausti mokinio patarimo kitiems mokiniams, turintiems panašią problemą
  - Drauge su mokiniu parašyti patarimą į Sheldon Project tinklalapio patarimų skiltį
  - Paskatinti mokinį (ar padėti jam) parašyti į Sheldon Project tinklalapio sėkmės istorijų skiltį
  - Paprašyti mokinį nupiešti savo mėgstamą personažą, kuris savais žodžiais pastiprintų pokyčius jame
- Trys pastarosios idėjos rodo, kaip intervencijai galima panaudoti Sheldon tinklalapio žaidimų skiltį.

2. Ryšio su mokiniu palaikymas ir jo vertinimas

Mokytojas turi palaikyti mokinį pastiprinantį ryšį. Būtina parodyti, kad mokinyš jam rūpi, paklausti, kaip sekasi ir kaip toliau gali padėti. Mokytojas turi dozuoti savo dėmesį laikas nuo laiko parodydamas norą bendradarbiauti toliau ir padėti.

Kitą dieną po pokalbio galima paklausti:

- *Kas tau šiandien pavyko šiek tiek geriau?*

Jei mokinyš neturi, ką pasakyti, galima tiesiog įvertinti jo net menkas pastangas:

- *Matau, tu stengiesi ir nori, kad reikalai gerėtų.*

- *Ką aš galėčiau padaryti, kad tu pasiektum savo tikslų, tau geriau sektųsi?*

Kitomis dienomis, laikas nuo laiko, reikėtų panašiai pabendrauti su mokiniu. Galima pasinaudoti *Bendradarbiavimu grįstas pokabis* klausimais (pirma diena) jei dar jų nesate uždavęs.

3. Paskesni susitikimai

Paskesni susitikimai, bendravimas ir kalbėjimasis su mokiniu apie jo pažangą nuo prėjusios karto yra labai svarbūs. Jei tokių susitikimų nebus ar nebus jų pakankamai, po pradinės pažangos problema gali grįžti į mokinio gyvenimą. Taigi, paskesni susitikimai yra labai svarbūs.

Galima pasikalbėti apie:

- nuostabius klasės gyvenimo momentus (ne praeityje, bet dabartiniu metu)

- nuostabius problemos įveikimo momentus

- nuostabius momentus, kuriuos pastebėjo mokytojas

- tėvų pagalbą

- ateities galimybes-planavimą

- vertinimą

(Jei iškyla nauja problema ar gaunate naudingos informacijos iš tėvų galite pasinaudoti kitomis pateiktomis gairėmis).

Mokinio (arba jo mėgstamo personažo) patarimas kitiems mokiniams

Sakykite mokiniui:

„Žinai, per savo karjerą esu sutikusi / ir vis sutinku mokinių, kuriems reikia surasti būdų, kaip suvaldyti sunkumus, panašius į tuos, kuriuos ir tau tenka įveikti/ tu jau įveikei, daug vaikų siekia tų pačių tikslų, kaip ir tavo, nors jiems galbūt vis dar iškyla sunkumų stengiantis tai pasiekti. (Kalbėkite konkrečiai: vartokite tuos pavadinimus, kuriuos vaikai pasirinko savo sunkumams ir tikslams įvardyti).

Dabar tu žinai daug apie tai, kaip įveikti sunkumus ir kaip artėti prie savo tikslų...

1. Kokią žinią norėtum pranešti kitiems vaikams? Kaip manai, koks patarimas tiktu jiems, siekiantiems suvaldyti sunkumus, kokius (-į) sieki suvaldyti pats, kad priartėtų prie savo tikslų, tokių kaip ir tu pats?

Kaip manai, kokį patarimą pasakytų tavo mėgstamas personažas?

2. Ar norėtum parašyti laišką apie tai, kaip tau pavyko pasiekti pažangą siekiant savo tikslų, kurį galėtų perskaityti ir kiti mokiniai, turintys panašių tikslų ir siekių? Tavo pasiekimai gali juos įkvėpti įgyvendinti savo tikslus.

Padėkite mokiniui parašyti laišką, klausdami, pavyzdžiui:

- Kokie buvo sunkumai, kuriuos tu patyrei ir norėjai įveikti?
- Kokie buvo tavo tikslai, dalykai, kurių norėjai vietoj iškilusių sunkumų?
- Ką pradėjai daryti kitaip ir tai tau padėjo artėti prie tavo tikslų?
- Kokių buvo iškilusių sunkių situacijų, kurias turėjai išspręsti, kad padarytum pažangą?
- Papasakok trumpą istoriją apie visa tai.
- Ką darė kiti žmonės, kad tau padėtų?
- Kokie yra tavo ateities planai? „

Jums gali reikėti gauti mokinio leidimą skaityti jo laišką kitiems mokiniams ir gauti iš jų grįžtamąjį ryšį apie tą laišką. Eilė klausimų, kurių galite paklausti mokinių, kad sulauktumėte grįžtamojo ryšio:

- Kas labiausiai įsiminė iš tavo girdėto/skaityto mokinio pasakojimo?
- Kokį vaizdinį susikūrei mintyse apie šio asmens gyvenimą ir koks tas asmuo yra? (Kokius dalykus jie vertina ir ką jie geba?)
- Kaip visa tai susiję su tavo istorija, su tau svarbiais dalykais?
- Kokią įtaką padarė tau šis pasakojimas? Ar atsirado naujų jausmų, minčių, idėjų, skatinančių veikti?

Šie klausimai naudojami naratyviniame konsultavime, siekiant gauti grįžtamąjį ryšį. Šių klausimų grupė pateikia grįžtamąjį ryšį, kuris padeda iš naujo apibrėžti

jų tapatumą, jų pasirinkimus ir ryšius su kitais žmonėmis bei jų pripažinimą. Svarbu numatyti, kad mūsų siekiamas grįžtamasis ryšys nėra to mokinio pasakojimo kritika ar interpretacija. Tai yra grįžtamasis ryšys, kuriuo siekiama atpažinti mokinio pastangas ir pažangą, jis padeda susieti juos su kitais mokiniais.

Grįžtamojo ryšio gavėjo taip pat galima paklausti šių klausimų:

- Kas labiausiai įsiminė iš tavo girdėto/skaityto grįžtamojo ryšio?
- Koks susiformavo tavo vaizdinys apie tavo paties gyvenimą ir tave patį sulaukus toko grįžtamojo ryšio? Kokį vaizdinį susikūrei mintyse apie tai, kas svarbu/yra vertinga tavo gyvenime ir tai, ką pats gebi?
- Kaip visa tai susiję su tau svarbiais dalykais?
- Kokią įtaką padarė tau šis grįžtamasis ryšys? Ar atsirado naujų jausmų, minčių, idėjų, skatinančių veikti?

Galiausiai, jūs galite mokinio, su kuriuo dirbate, paprašyti pateikti grįžtamąjį ryšį kitiems mokiniams, kuriems, jūsų žiniomis, kyla panašių sunkumų. Jūs galite panaudoti tokį patį procesą, tik šį kartą mokinys, su kuriuo dirbate, gali būti grįžtamojo ryšio teikėjas kitų mokinių istorijų atvejais.

VII. GRĮŽIMAS PRIE PROBLEMOS /PASIKARTOJIMAS

Paskesni susitikimai gali garantuoti, kad problema kartosis rečiau tačiau ji gali ir nedingti. Reikalas tas, kad paprastai problemos linkusios kartotis kada nors ateityje. Paprastai jos grįžta netikėtai, būtent kai jau manėme, kad įveikėme. Dėl to nereikia stebėtis, reikia būti tam pasiruošusiam (net kai pasikartojimo tikimybė maža).

Kai problema pasikartoja, galima mokiniui paaiškinti, kad paprastai problema laikas nuo laiko sugrįžta ir pasiūlyti mokiniui paanalizuoti jos grįžimą kad galėtume užkirsti tam kelią.

Galima paklausti:

1.
  - *Kaip vertini savo pažangą tikslo link nuo tada, kai mes kalbėjomės pirmą kartą?*
  - *Kaip vertini savo pažangą tikslo link dabar, kai problema pasikartojo?*
- 2.

- *Žinau, kad esi nusivylęs, bet ar problema pasunkėjo? Kaip tau pavyko pasiekti, kad ji nepasunkėtų?*
  - *Ką dabar žinai geriau nei anksčiau?*
  - *Ką gebi dabar ir ko negebėjai anksčiau?*
  - *Ką žinai esant tau svarbiu dabar ir ko nežinojai anksčiau?*
- 3.
- *Ką manai daryti toliau, kad po truputį judėtum pirmyn?*
  - *Kaip aš galiu tau padėti?*
  - *Kaip klasės draugai gali tau padėti?*

VIII. SHELDON INTERVENCIJOS MODELIO TRUMPASIS SCENARIJUS

Mokytojo ar kito praktiko darbui mokykloje skirtas laikas yra daugeliu atvejų ribotas dėl įsipareigojimų ir darbų.

SHELDON projektas gali būti lygiai taip pat sėkmingas net ir tuo atveju, jei jūs netaikysite mūsų pateikiamo išplėstinio jos scenarijaus, o trumpąjį variantą. Jį sudaro:

- Mokinio asmenybės pažinimas už problemos ribų
- Bendradarbiavimu grįstas pokalbis su studentu
Trumpa versija “Lapas pokalbio mokytojo su mokiniu“
- Paskesni veiksmai ir susitikimai
(Trumpa versija „Lapas Paskesnis pokalbis mokytojo su mokiniu“)
- Grįžimas prie problemis

Vėliau glite išbandyti kitas veiklas, kurios yra įtrauktos į išplėstinį scenarijų, kuriame yra visas turinys.

Šaltiniai

NeedsFocusedTeaching.com (2018). **Two Minute follow-up.**

Marsten, D., Epston, D. & Markham, L. (2016). **Narrative Therapy in Wonderland: Connecting with children’s imaginative know-how.** New York & London: Norton & Company.

Metcalf L. (2003). **Teaching towards solutions.** Carmathen, Wales UK: Crown House Publishing Ltd.

White, M. (2007). **Maps of narrative practice.** New York & London: W. W. Norton & Co.

Morgan, A. (2000). **What is narrative therapy? An easy-to-read introduction. Adelaide.** Australia: Dulwich Centre Publications
Winslade, J. M. & Monk, G.D. Thousand Oaks (2007). **Narrative Counseling in Schools.** CA: Corwin Press

1 PRIEDAS: Dviejų minučių trukmės pokalbis po įvykio: Pasekmė, išsakyta dialogo forma.

Rob Plevin vieną disciplinuojančią priemonę, kuri puikiai tinka pagal intervencijos projekto logiką. Tai yra **dviejų minučių trukmės pokalbis po įvykio** (NeedsFocusedTeaching.com, 2018). Tuo atveju, kai mokinys nežymiai sutrikdo pamoką (pamiršta atsinešti priemonės, vėluoja, kvailai komentuoja, neatlieka nurodytų užduočių ir kt.), siūloma atlikti tai:

1. Iškarto *po* jūsų pamokos, kai tik kitiems mokiniams nurodote išeiti iš klasės, paprašykite mokinio pasilikti trumpam pokalbiui su jumis.

2. Nustatykite pokalbio toną.

Dar kartą patikinkite mokinį, kad tai bus labai trumpas pokalbis, ir kad to tikslas yra surasti sprendimus ir padėti išvengti sunkumų ar problemų ateityje. (Pradėkite nustatydami toną, sakydamas, pvz., „Nenoriu kiekvieną kartą grįžti prie tavo atvejo...“, „Aš noriu, kad tau pasisektų...“ ir tęskite sakydamas, pvz., „...Gal pabandykime ir suraskime mums priimtinius būdus, kad išspręstume šias pasikartojančias problemas?“

3. Apibūdinkite problemą ir tai, kokias pasekmes ji sukelia.

Ramiu tonu kalbėkite apie pasekmes jums, kitiems mokiniams, mokyklos bendruomenei ir galimai pačiam mokiniui.

Pvz., „Tu pavėlavai ateiti į klasę 5 minutes.... Kai ateini pavėlavęs, pamoka sutrikdoma, ir tai yra problema man ir tavo bendramoksliams. Be to, aš turiu sugrįžti prie ankstesnės dėstytos temos ir vėl ją pakartoti dėl tavęs“.

Jei mokiniui nėra nustatytas autizmo spektras ir tikėtina, kad jis nesureaguos agresyviai, jūs galite pabandyti sužaisti vaidmenimis vietoj pasakymo žodžiu. Pasakykite: „Ar neprieštarauji, jei tau pademonstruosiu tai, ką *pamačiau* tave darant?“. „Tai yra tai, ką aš *pamačiau* tave darant“.

NEPRAŠYKITE mokinio atsiprašinėti ar atsakyti, kodėl jis/ji taip padarė. Nėra prasmės jį/ją priversti gintis ir daryti tai, kas daug kartų buvo įrodyta esant neveiksminga.

4. Ištirkite galimybes ateities perspektyvoje.

Paklauskite „Ką galėtum padaryti kitą kartą?“, „Ar galiu aš kuo padėti?“

5. Užbaikite .

Pasakykite, pavyzdžiui, „Ar dar ką norėtum pasakyti?“, „Ačiū, kad skyrei laiko“.

Pagal autorių, tai yra pasekmė ar sankcija (nes mokinys praranda šiek tiek savo laisvo laiko), tačiau tuo yra siekiama sutvirtinti santykį tarp mokytojo ir mokinio. Dėl šios priežasties tai patiekama kaip pagalba, o ne kaip bausmė ir tai veda prie abipusės pagarbos formavimo. Netgi jei jums buvo labai sunku vos prieš kelias minutes, **SUSILAIKYKITE NUO DVIEJŲ MINUČIŲ SKUBOTO POKALBIO IR IŠPLĖTOKITE JĮ IKI KETURIŲ AR PENKIŲ MINUČIŲ.** Jei užtruksite visą pertrauką (ir ypač jei pradėsite dėstyti), jūs prarasite jų pagarbą. Jūs tik turite jiems leisti žinoti išskylančią problemą ir paskatinti juos pakeisti tai, kas būtina, kad judėtumėte pirmyn, nieko daugiau.

Jei pasibaigus pamokai mokinys pabėga ir neateina pas jus į dviejų minučių trukmės pokalbį, nesivykite jo. Išlikite ramūs ir tęskite intervenciją kitais būdais. Jūs galite jų paprašyti ateiti į ilgesnės trukmės susitikimą (nustatytos trukmės), kurio metu jūs pritaikysite kitokią praktiką ir intervencijas, kurias siūlo SHELDON projektas.

2 PRIEDAS: Veiklos ir darbalapiai

- 1 Stebėjimo lapas mokytojams (p. 9-10)

- 2 Interviu su tėvais apie vaikų gerasias savybes (p.11)

- 3a Patirtinė užduotis visai klasei: asmenybė už problemos ribų
(Dalykai, kurie man sekasi ir mano mėgstami personažai) (p. 12)

- 3b Pokalbis su mokiniu:
Patirtinė užduotis visai klasei: asmenybė už problemos ribų
(Dalykai, kurie man sekasi ir mano mėgstami personažai)
(p. 13)

Lapas

- 1 Problemos valdymas: bendradarbiavimu grįstas mokinio-mokytojo pokalbis (p. 15)

- 2 Problemos valdymas: bendradarbiavimu grįstas mokinio-mokytojo pokalbis (p.17)

- 3   Problemų valdymas: paskesniems į bendradarbiavimą orientuotiems mokytojų pokalbiams su mokiniais (trumpasis scenarijus) (p. 19)